

EXPERT LA BAC

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Ghid complet
pentru rezolvarea subiectelor

DELIA AMBROSIE

Profesoară de limba și literatura română

CUPRINS

CAPITOLUL I: Cum arată un subiect de examen?	6
CAPITOLUL II: Opere literare pentru bac	7
CAPITOLUL III: Cum rezolvi perfect subiectul I A?	9
CAPITOLUL IV: Modele de rezolvări pentru subiectul I A.....	15
CAPITOLUL V: Cum scrii un eseu argumentativ ca un olimpic.....	21
1. Structura eseului argumentativ (Subiectul I B).....	21
2. Cele 10 porunci ale redactării unui eseu argumentativ	25
3. Metafora în eseu argumentativ	25
4. Cum dezvolți argumentele într-un eseu argumentativ.....	27
5. Exersează scrierea corectă a eseului argumentativ	30
6. Variante de lucru pentru eseu argumentativ.....	46
7. Modele rezolvate de eseu argumentativ	49
CAPITOLUL VI: Subiectul II - scheme de rezolvare și aplicații.....	52
1. Informații generale despre subiectul II.....	52
2. Tema și motivul literar	52
3. Figuri de stil și imagini artistice	56
4. Mărcile eului liric.....	59
5. Comentarea unei figuri de stil.....	61
6. Relația dintre ideea poetică și mijloacele artistice	63
7. Arta poetică (ars poetica).....	66
8. Trăsăturile curentelor literare ilustrate în texte-suport	69
8. Cum comentăm rolul timpurilor verbale	90
9. Instanțele narative	95
10. Personajul - definiție, clasificare, model de caracterizare	99
11. Perspectiva narativă	105
12. Rolul timpurilor verbale în operele epice și dramatice	108
13. Personajul în textul dramatic	114
14. Rolul indicațiilor scenice/ notațiilor autorului	118
15. Tipuri de comic	122
CAPITOLUL VII: Comentariile operelor de bacalaureat.....	126
1. Tipuri de cerințe la subiectul III.....	126
2. Tehnica de învățare 3-în-1 pentru operele epice și dramatice.....	130
3. Introducere pentru Caracterizarea unui personaj / Relația între două personaje.....	133
4. Cum scrii concluzia pentru operele lirice, epice și dramatice	135
5. Curente literare – sinteză.....	137
6. Comentariile operelor literare.....	137

A. Comentariile operelor lirice.....	138
Plumb, de George Bacovia	138
Testament, de Tudor Arghezi	141
Eu nu strivesc corola de minuni a lumii, de Lucian Blaga	143
Joc secund (Din ceas dedus), de Ion Barbu	146
În grădina Ghetsemani, de Vasile Voiculescu	149
Floare albastră, de Mihai Eminescu	151
Leoaică tânără, iubirea, de Nichita Stănescu	154
B. Comentariile operelor epice și dramatice	156
Povestea lui Harap-Alb, de Ion Creangă	156
Particularitățile de construcție a operei	160
Particularități de construcție a unui personaj (Harap-Alb).....	162
Relația dintre două personaje: Harap-Alb - Spânul	165
Alexandru Lăpușneanul, de Costache Negruzzi	168
Particularități de construcție a operei	168
Particularități de construcție a unui personaj (Alexandru Lăpușneanul).....	171
Relația dintre două personaje: Alexandru Lăpușneanul - Ruxandra	174
Moara cu noroc, de Ioan Slavici	177
Particularități de construcție a operei	177
Particularități de construcție a unui personaj (Ghiță).....	180
Relația dintre două personaje: Ghiță - Lică	182
Ion, de Liviu Rebreanu	185
Particularități de construcție a operei	185
Particularități de construcție a unui personaj (Ion)	188
Relația dintre două personaje: Ion - Ana	191
Baltagul, de Mihail Sadoveanu	194
Particularități de construcție a operei	194
Particularități de construcție a unui personaj (Vitoria Lipan).....	197
Relațiile dintre două personaje: Vitoria - Gheorghită.....	199
Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război, de Camil Petrescu	202
Particularități de construcție a operei	202
Particularități de construcție a unui personaj (Ștefan Gheorghidiu)	206
Relația dintre două personaje: Ștefan Gheorghidiu - Ela	208
Enigma Otiliei, de George Călinescu	211
Particularități de construcție a operei	211
Particularități de construcție a unui personaj (Otilia Mărculescu).....	214
Relația dintre două personaje: Otilia - Felix.....	216
Moromeții, de Marin Preda	219
Particularități de construcție a operei	219
Particularități de construcție a unui personaj (Ilie Moromete)	223
Relația dintre două personaje: Ilie Moromete - Niculae	225
O scrisoare pierdută, de I. L. Caragiale	229

Particularități de construcție a operei	229
Particularități de construcție a unui personaj (Ștefan Tipătescu).....	232
Relația dintre două personaje: Ștefan Tipătescu - Zoe Trahanache	235
<i>Iona, de Marin Sorescu</i>.....	238
Particularități de construcție a operei	238
Particularități de construcție a unui personaj (Iona).....	241
CAPITOLUL VIII: Teste de antrenament	243
Mulțumiri	260

CAPITOLUL I: Cum arată un subiect de examen?

Subiectul la română are următoarea structură:

- La **subiectul I A**, primești un text la prima vedere, pe baza căruia trebuie să oferi răspunsuri la 5 cerințe date.
- La **subiectul I B**, primești provocarea de a scrie un eseu argumentativ de minimum 150 de cuvinte
- La **subiectul II**, vei avea un text la prima vedere, pe baza căruia vei avea de scris despre:
 - a. Relația dintre ideea poetică și mijloacele artistice
 - b. Perspectiva narativă
 - c. Două trăsături ale unui personaj
 - d. Rolul indicațiilor scenice.
- La **subiectul III**, elevii au de scris un comentariu, iar cerința poate viza:
 - a. Particularitățile unei opere literare
 - b. Caracterizarea unui personaj
 - c. Relația dintre două personaje

! NB: la subiectul al II-lea, poți primi și altă cerință, care vizează concepte de teorie literară aplicată pe text la prima vedere.

Pentru o bună organizare a timpului, îți recomand următoarea divizare a celor 180 de minute:

I A: 40 de minute

I B: 30 de minute

II: 20 de minute

III: 80 de minute

Pentru verificare finală: 10 minute

Succes!

CAPITOLUL II: Opere literare pentru bac

Titlul operei	Autorul	Curentul literar	Caracteristici
1. <i>Plumb</i>	George Bacovia	simbolism	operă lirică, 2 strofe
2. <i>Testament</i> SAU <i>Flori de mucigai</i>	Tudor Arghezi	modernism	poezie interbelică
3. <i>Eu nu strivesc corola de minuni a lumii</i>	Lucian Blaga	modernism	poezie interbelică
4. <i>Joc secund</i> SAU <i>Riga Crypto și Laponia Enigel</i>	Ion Barbu	modernism	poezie interbelică
5. <i>În grădina Ghetsemani</i>	Vasile Voiculescu	tradiționalism	poezie religioasă
6. <i>Floare albastră</i> SAU <i>Luceafărul</i>	Mihai Eminescu	romantism	poezie a unui scriitor clasic
7. <i>Leonică tânără, iubirea</i>	Nichita Stănescu	neomodernism	poezie interbelică
8. <i>Povestea lui Harap-Alb</i>	Ion Creangă	realism	basm, aparține unui scriitor clasic

9. <i>Moura cu noroc</i>	Ioan Slavici	realism	nuvelă psihologică, aparține unui scriitor clasic roman interbelic
10. <i>Ion</i>	Liviu Rebreanu	realism	roman interbelic
11. <i>Baltagul</i>	Mihail Sadoveanu	tradiționalism	roman tradiționalist, interbelic
12. <i>Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război</i>	Camil Petrescu	modernism	roman interbelic subiectiv, psihologic, roman al experienței
13. <i>Enigma Otiliei</i>	George Călinescu	realism	roman interbelic, balzacian
14. <i>Morometii</i>	Marin Preda	realism	roman postbelic
15. <i>O scrisoare pierdută</i>	Ion Luca Caragiale	realism	operă dramatică, comedie, teatru, operă aparținând unui autor clasic
16. <i>Iona</i>	Marin Sorescu	neomodernism	teatru de idei, teatru parabolic

Sunt DOAR patru mari scriitori clasici ai literaturii române: Mihai Eminescu, Ion Creangă, Ioan Slavici, Ion Luca Caragiale.

- interbelic = apărut între cele 2 Războaie Mondiale (1919-1940)
- balzacian = scris în stilul autorului francez Balzac
- postbelic = apărut după cele două Războaie Mondiale

CAPITOLUL III: Cum rezolvi perfect subiectul I A?

Subiectul I A vizează cât de bine înțelegi textul la prima vedere și cât de bine știi să redai în scris ceea ce ai înțeles.

Așadar, pentru a rezolva perfect subiectul I A, ține cont de următoarele:

- citește textul suport de cel puțin două ori
- citește cerințele cu atenție și caută să corelezi cerințele 2,3,4 și 5 cu un citat din text
- formulează răspunsurile în enunțuri, folosind, în prima parte a răspunsului, chiar cuvintele din cerință
- oferă exemplu/citat din text la fiecare exercițiu de la subiectul I A, mai puțin la exercițiul 1!
- pentru a face tranziția de la răspunsul dat de tine la citatul din text pe care îl oferi ca justificare, folosește formulări precum:
 - aspect evidențiat în secvența
 - fapt accentuat în următoarea secvență
 - așa cum reiese din text
- formulează răspunsul la fiecare cerință folosind cuvintele tale, iar apoi susține-ți răspunsul cu citat din text
- pune semnele de punctuație necesare și obligatorii:
 - punct la finalul fiecărei rezolvări oferite de tine
 - două puncte înainte de un citat
- pune sfintele diacritice la locul lor! Pierzi 1 punct din 6 la fiecare exercițiu de la subiectul I A dacă nu pui semnele diacritice!
- primul cuvânt din cerință (verbul) îți sugerează care trebuie să fie lungimea rezolvării. Tipuri de cerințe întâlnite la **subiectul I A**:

1. Cu răspuns mai scurt (2-4 rânduri) - cerințele încep cu unul dintre următoarele verbe:

- numește
- menționează
- indică
- precizează

2. Cu răspuns mai lung (4-8 rânduri) - cerințele încep cu unul dintre următoarele verbe:

- motivează

- următorul/următoarele cuvinte de după primul cuvânt al cerinței reprezintă cuvântul-cheie, ce ai tu de căutat/scriș:

De exemplu: Numește localitatea unde merge Nică la școală.

Cuvântul-cheie este „localitatea”, așadar, tu cauți în textul suport o denumire de localitate!

Hai să luăm un text suport, să îl citim și să analizăm tipul de cerințe date:

Eram la Paris în anul 1922. [...] Într-unul din aceste hôtels particuliers* locuia un vechi prieten al meu, grec de origine, amator de artă. Fiind la dejun la el, îmi arătă [...] o coloană de bronz cam de șaiszeci de centimetri, pe un soclu din același metal, cu două reliefuri rotunde. „Ghici ce reprezintă și cine e autorul?” N-am putut să răspund. „Este portretul unei prințese și autorul este Brâncuși, sculptorul român, un om foarte original. N-ai vrea să-l cunoști?”

Ciudata operă îmi stârnise curiozitatea și după câteva zile ne aflam amândoi într-o curte prăfoasă, cu ateliere de lemn, cu uși deschise prin care se zăreau blocuri de piatră, marmură, ciment. [...] Pe stânga, era atelierul lui Brâncuși. Ne aștepta. El ne-a deschis ușa. Doi ochi mici, albaștri, mi-au sfredelit privirea din umbra orbitelor adânci. Șiretenie, bănuială și o sclipire de ostilitate jucau în ei. M-a întâmpinat cu un glas cântărit.

- Vra să zică, ești fata lui Barbu Delavrancea... mda... și cânti la pian frumos... dar nu de-ale noastre.

- Acelea nu sunt pentru pian, dar știu toate jocurile noastre țărănești, și când le joc nu mă întrece nimeni.

Intrasem în casă. Odaia era mare, cu pereți dați cu var și o imensă vatră cu un ceaun negru pe pirostrii. O masă rotundă tăiată dintr-un trunchi gros de copac, în jurul ei butuci la fel, pe trei picioare, dădeau încăperii un caracter primitiv. Brâncuși mă examina fără indulgență. Totul era vioi în el, barbă sură, părul lung lăsat în voie, haina de lucrător, mâinile agere. De pe diferite polițe de cărămidă, vărute și ele, se înălțau ca trestiiile alămuri* cioplite în felurite forme, și pe un scrin niște pepeni ovoidali, din același metal, luceau atât de tare, încât mi s-a părut că le aud vibrația de violoncel. N-am putut să mă stăpânesc și am spus:

- Ce vii sunt!

Brâncuși a surâs. Dintr-odată, eram mai apropiați.

- Da, le șlefuiesc cu mâinile, luni de zile, până sunt însuflețite. Țasta e portretul unei domnișoare. Și mi-a pus degetul pe unul din pepeni pe care apărea desenul simplificat al unui ochi exoftalmic*.

În fața mea, tăiată ca un fierăstrău, o bucată voluminoasă de alamă domina vertical celelalte obiecte. Brâncuși m-a întrebat:

- Ce zici de asta, îți place? Dacă vei ghici ce reprezintă, te voi pofti la prânz și ai să mănânci ciuperci pregătite de mine.

Am privit și în urechi mi-a răsunat de departe un glas răgușit. „Cucurigu gagu, cântă cocoșul”, am răspuns. Ochiul lui Brâncuși au strălucit deodată în culele pleoapelor trase într-un surâs malițios:

- Bravo! Nimeni n-a simțit până acum că alama asta cântă. Vra să zică, n-am greșit. Dumneata îmi dovedești că am izbutit. Îți mulțumesc... Am să-ți pregătesc un prânz grozav.

Cella Delavrancea, *O vizită în atelierul lui Brâncuși*,
 în volumul *Dintr-un secol de viață*

**hôtels particuliers* – (în limba franceză, în original) pensiune

**alămuri* – obiecte de alamă

**exoftalmic* – bulbucă

A. Scrie pe foaia de examen, în enunțuri, răspunsul la fiecare dintre cerințele de mai jos, cu privire la textul dat.

1. Indică sensul expresiei *de-ale noastre* din secvența *cânți la pian frumos... dar nu de-ale noastre*. (6 puncte)
2. Menționează o caracteristică a atelierului lui Brâncuși, așa cum reiese din textul dat. (6 puncte)
3. Precizează atitudinea lui Brâncuși față de oaspetele său, justificându-ți răspunsul cu o secvență din text. (6 puncte)
4. Explică motivul pentru care Cella Delavrancea face o vizită în atelierul lui Brâncuși. (6 puncte)
5. Prezintă, în 30 – 50 de cuvinte, o trăsătură a Cellei Delavrancea, desprinsă din ultimele două paragrafe. (6 puncte)

! Cerințele care se pretează la răspuns mai scurt sunt 1 („indică”), 2 („menționează”) și 3 („precizează”).

! Cerințe care se pretează la răspuns mai lung sunt 4 („explică”) și 5 („prezintă”).

Iată și rezolvarea cerințelor date, cu o serie de recomandări și sugestii importante:

1. Indică sensul expresiei *de-ale noastre* din secvența *cânti la pian frumos... dar nu de-ale noastre*.

Rezolvare: Sensul secvenței „de-ale noastre” face referire la cântecele românești, pe care le îndrăgește Brâncuși.

SAU

Secvența „de-ale noastre” se referă la cântecele cu specific românesc, pe care le apreciază Brâncuși.

SFAT!

La exercițiul 1, e bine să găsești un echivalent al expresiei sau un sinonim, dar să nu scrii doar atât la rezolvare, ci să contextualizezi, să mai dai detalii precum: cine a spus replica, cui a spus, în ce context etc.

Precizarea „pe care le îndrăgește Brâncuși”, din rezolvarea exercițiului 1, este suplimentară, este pentru a contextualiza și pentru a oferi un detaliu suplimentar.

2. Menționează o caracteristică a atelierului lui Brâncuși, așa cum reiese din textul dat.

Rezolvare: O caracteristică a atelierului lui Brâncuși, așa cum reiese din textul dat, este aspectul rudimentar al încăperii: masa și butucii conferă încăperii „un aer primitiv”.

Răspunsul scurt la exercițiul 2 este „primitiv”, însă am adăugat și câteva detalii care accentuează de unde provine acest aspect.

SFAT!

Caută să formulezi răspunsul în cuvintele tale, iar apoi să oferi citatul care conține fix răspunsul.

3. Precizează atitudinea lui Brâncuși față de oaspetele său, justificându-ți răspunsul cu o secvență din text.

Rezolvare: Atitudinea lui Brâncuși față de oaspetele său este una rezervată, chiar reticentă, mai ales la întâlnirea dintre cei doi, aspect evidențiat în secvența: „m-a întâmpinat cu glas cântărit”.

SFAT!

Caută un cuvânt clar care să illustreze atitudinea, apoi corelează acel cuvânt cu un citat din text. Folosește-te de tabelul de mai jos, pentru a fi sigur că știi diferența dintre atitudine, trăsătură de caracter și sentiment.

4. Explică motivul pentru care Cella Delavrancea face o vizită în atelierul lui Brâncuși.

Rezolvare: Motivul pentru care Cella Delavrancea face o vizită în atelierul lui Brâncuși este acela că o anumită sculptură din casa unui prieten i-a stârnit interesul, fapt subliniat în secvența: „Ciudata operă îmi stârnise curiozitatea”.

SFAT!

Citatele pot fi plasate la final de răspuns sau intercalat cu răspunsul propriu-zis. Atunci când citatul este inserat în interiorul răspunsului, nu trebuie să pui două puncte înainte de citat.

Exemplu: Motivul pentru care Cella Delavrancea face o vizită în atelierul lui Brâncuși este acela că o anumită sculptură îi „stârnise curiozitatea” atunci când era în vizită la unul dintre amicii săi.

5. Prezintă, în 30 – 50 de cuvinte, o trăsătură a Cellei Delavrancea, desprinsă din ultimele două paragrafe.

Rezolvare: O trăsătură a Cellei Delavrancea, așa cum reiese din ultimele două paragrafe, este sensibilitatea, caracteristică sugerată în mod indirect, din faptul că aceasta analizează fiecare amănunt atunci când privește operele de artă, precum bucata „voluminoasă de alamă” care i-a făcut să îi răsune în minte „Cucurigu...”.

SFAT!

Atunci când prezinți o trăsătură morală, trebuie să numești clar trăsătura, apoi să specifici în ce mod este prezentată aceasta (direct, de către narator, de către un personaj sau prin autocaracterizare) sau indirect (din fapte, limbaj, relația cu celelalte personaje). Apoi să oferi citat care să sublinieze corectitudinea răspunsului dat de tine. Pe scurt:

Trăsătura + modul în care reiese + citat

Învață diferența dintre atitudini, trăsături și sentimente:

Atitudini	Trăsături	Sentimente
sobă	bunătate/răutate	dor
cordială	hărnicie/lenevie	nostalgie
prietenoasă	grijă/iresponsabilitate	tristețe
reticentă/distantă	sensibilitate/insensibilitate	spaimă
ostilă (dușmănoasă)	atenție/neatenție	entuziasm
autoritară	sinceritate/ipocrizie	extaz
servilă	generozitate/avarie	bucurie

CAPITOLUL IV: Modele de rezolvări pentru subiectul I A

Citește următorul fragment:

„Fiul meu a împlinit astăzi 27 de ani. Stă de 8 ani în Japonia. Este, cred eu, cineva, în orice caz, un tip cu totul special. Are în el ceva luminos, ceva extrem de înalt și de pur, care îl scoate din matca previzibilă a umanului și care îi dă încrederea că de oriunde ar porni, fie și din cel mai obscur unghi al vieții, va termina prin a ajunge în centrul ei. Foarte mulți oameni sunt dăruți cu câte ceva: unul cu o voce bună, altul cu minte pentru matematică, altul cu aptitudini pentru sport. Ștefan a primit darul căutării și găsirii de unul singur. Eu, care am fost însoțit, dus de mână sau care am ajuns la mine extrem de târziu, știu bine ce miracol este să-ți pui singur întrebările juste, să intri în viață cu toate mirările lumii și apoi să te așezi, din miile de orbite posibile, pe aceea care îți convine și care devine a ta. Pesemne că cea mai mare ispravă a cuiva este să-și dea un destin. Este ceva tulburător în indivizii care intră în viață cu coarda bine întinsă a unui instrument. Potențialul lor de vibrație este de la bun început enorm. Mai rămâne problema forței care să-i facă să vibreze.

Fiul meu a trăit în această singurătate a vibrației proprii. A plecat în lume fără niciun bagaj, doar cu mintea și cu sufletul. Tot ce-i putusem da era o anumită tehnică a învățării, reținerea esențialului într-o formă logică cu ajutorul unei scheme și al fișei. Știam de asemenea că trebuie să-i cultiv încrederea în el și că metoda cea mai eficientă era să-i spun la nesfârșit, cât de des cu putință, două lucruri: că este inteligent și că îl iubesc, îl iubesc mai mult ca orice pe lume”.

Gabriel Liiceanu, *Ușa interzisă*

Scrie pe foaia de examen, în enunțuri, răspunsul la fiecare dintre următoarele cerințe cu privire la textul dat.

1. Indică sensul secvenței *să-i cultiv încrederea*.
2. Menționează numele fiului evocat în fragmentul citat.
3. Transcrie un enunț semnificativ pentru atitudinea părintelui față de copilul său.
4. Prezintă două trăsături ale fiului, așa cum reies din fragmentul citat.
5. Comentează, în 3-50 de cuvinte, secvența: „A plecat în lume fără niciun bagaj, doar cu mintea și cu sufletul”.